

Frits van Beusekom, voormalig directeur van Staatsbosbeheer, is ernstig bezorgd over de manier waarop deze organisatie tegenwoordig de Nederlandse bossen beheert. Staatsbosbeheer pleegt volgens hem rooibouw, sinds het geld moet verdienen. De afgelopen jaren volgde hij de werkzaamheden in Boswachterij de Amerongse Berg nauwlettend. Hij concludeerde dat deze meestal strijdig waren met het eigen beleid en de geldende normen voor duurzaam bosbeheer. Nu er in februari in deze bossen weer houtkap zal plaatsvinden, vindt hij het tijd om publiekelijk aan de bel te trekken.

Edith Hazelzet

Z

ijn laptop staat opengeklapt op tafel, voor het geval hij iets moet onderbouwen.

De nieuwste Bosvisie van Staatsbosbeheer ziet er beduimeld uit. Onderliggende documenten zoals de Wet natuurbescherming, de Gedragscode bosbeheer en de FSC standaard Nederland heeft hij binnen handbereik. Frits van Beusekom, 78 jaar en van oorsprong bioloog en wetenschapper, heeft sinds zijn remigratie uit Frankrijk niet stilgezeten. „Dat was niet direct de bedoeling, maar ik kwam hier in Nederland al snel in aanraking met mensen die zich ernstig zorgen maakten over de manier waarop de bossen door Staatsbosbeheer worden onderhouden. Ze namen me mee het veld in, en ik ben echt geschrokken van wat ik daar zag. Op vele plekken systematische kaalkap met bodembewerking; funest. Op de Veluwe, de Brabantse Wal, boswachterij Dwingelo en Slangenburg in de Achterhoek bijvoorbeeld. Maar ook op de Utrechtse Heuvelrug zijn grote gaten geslagen, in Austerlitz en de Amerongse Berg met name.” Sinds 2014 houdt hij in het bijzonder Boswachterij de Amerongse Berg in de gaten. Hij voerde intern gesprekken met Staatsbosbeheer over hun nieuwe beleid, en zijn kritiek daarop. „Drie jaar lang heb ik de werkzaamheden gevolgd en afgezet tegen hun eigen Bosvisie, en andere - wettelijke - normen voor duurzaam bosbeheer. Wat doet Staatsbosbeheer, en wat staat er beschreven? Het matchte hoegenaamd nooit met elkaar. Voor mij is dat een teken aan de wand. Staatsbosbeheer is zo productiegedreven geworden, dat het bosbelang wordt veronachtzaamd. Een gevolg van de opgelegde marktwerking.”

TAAK OVERHEID De oorzaak hiervan ligt volgens Van Beusekom bij de politiek. In zijn artikel 'Alibi om de natuur op te offeren' (Trouw, 2 oktober 2012) voorzag hij al wat er nu gebeurt. „Onder de afgelopen neoliberale kabinetten was natuur geen publieke verantwoordelijkheid meer, maar werd het beheer ervan steeds meer overgelaten aan de markt en private partijen. Natuurbeheerorganisaties kregen tot zo'n 70% minder subsidie, en vanwege de financiële drijfveer nam de houtkap toe. In tegenstelling tot andere Europese landen is natuur in Neder-

land - en dat is slechts een schamele 15% van ons grondoppervlak - geen kerntaak meer van de overheid." Wat willen wij met onze natuur? Dat is wat Van Beusekom betreft de kernvraag. „De grote baten die de natuur de maatschappij oplevert, verdienen te worden gefinancierd vanuit publieke middelen. Natuurbeheer is altijd al overheid geweest, en dat functioneerde goed. Er is tientallen jaren bewust geïnvesteerd om deze sector zorgvuldig op te bouwen, en daar waren we redelijk in geslaagd vind ik." Tot Henk Bleker in 2010 aantrad als staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie in het kabinet Rutte I. Van Beusekom: „Hij kreeg de missie mee om de natuurbeschermende organisaties, Staatsbosbeheer voorop, een kopje kleiner te maken, en werd gedekt vanuit de landbouwminnende CDA-fractie. In anderhalf jaar is hij erin geslaagd om zoveel kapot te maken dat natuurbeschermers spreken van het pre- en post-Blekertijdperk. Staatsbosbeheer heeft het meest van hem te lijden gehad. Ik betreur het dat de toenmalige directeur niet openlijk in verzet is gekomen tegen deze onredelijke bezuinigingen. De huidige directeur ziet het als een positieve uitdaging om van Staatsbosbeheer een onderneming te maken. De problematiek die hiervan het gevolg is, is voor hem niet bespreekbaar. Ik houd dan ook de politiek en het hoogste managementniveau verantwoordelijk voor wat hier op de Utrechtse Heuvelrug gebeurt. De lokale beheerder doet zijn best en voert uit wat hem van hogerhand wordt opgedragen."

Om zijn kritiek op de houtkap door Staatsbosbeheer toe te lichten, maakt Van Beusekom onderscheid tussen verschillende soorten bos, en verschillende soorten van kappen. „Als eerste heb je het dunnen; een normale maatregel in de bosbouw waarbij selectief wordt gekapt om voor de blijvende bomen meer ruimte te creëren. Dit gebeurt sinds jaar en dag. Wat veranderd is, is de wijze waarop. Als je zoals Staatsbosbeheer dunt met grof geweld en een ravage achterlaat, dan gaan burgers stuiteren", aldus Van Beusekom. „Daarbij komt ook nog eens dat Staatsbosbeheer de eigen indeling in produc-

tiebossen en natuurbossen, waarin kappen voor houtproductie geen doel is, aan de laars lapt. De bossen bij Leersum, waar inwoners begin 2018 ernstig verontrust waren over de houtkap, zijn daarvan een voorbeeld. Boswachterij de Amerongse Berg is ongeveer 740 hectare groot. In het lokale beheersplan namen bostypen met de hoofdfunctie natuur ongeveer de helft van het gebied in beslag. Staatsbosbeheer heeft dit natuurareaal drastisch verkleind om de houtproductie te kunnen opvoeren. Nu wordt vrijwel de hele boswachterij benut als productiebos, slechts 72 hectare heeft nog de bestemming natuurbos. Het ombouwen van natuurbos naar productiebos doet Staatsbosbeheer op eigen gezag, hoewel het in strijd is met het provinciale beleid inzake het nationale park."

KLIMAATDOM De tweede manier van kappen is kaalkap. „Kaalkap vindt onder het mom van bosverjonging sinds enkele jaren opgang bij Staatsbosbeheer. Tot die tijd vonden ook zij dat 'not done', terwijl ze nu een prachtig verhaal hebben om dit aan het publiek te verkopen." Kaalkap is volgens Van Beusekom principieel iets anders en heeft veel ernstiger gevolgen dan slecht uitgevoerde dunning. „Bij kaalkap begint het hele bosesysteem weer bij nul. Behalve bomen verdwijnt ook alle ondergroei zoals jonge bomen en struiken, in feite het toekomstige bos. Het bodemleven wordt totaal kapotge maakt, niet alleen door de grove machines die ingezet worden, maar zeker wanneer er aanvullend bodembewerking plaatsvindt. Dit laatste is het meest schadelijke wat je kunt doen. 'Klimaatdom' noemt Jaap Kuper (oud-rentmeester van kroondomein Het Loo) het zelfs. In de toplaag van de bosbodem zitten namelijk heel veel organische stoffen. Bewerk je die bodem dan decomposteren die stoffen doordat er zuurstof bij komt. De koolstof die erin zit opgeslagen, komt eruit waarmee de uitstoot naar de atmosfeer toeneemt. Ook verzuurt de bodem en spoelen minera-

■ „Waar gehakt wordt vallen spaanders, maar dit financieel gedreven bosbeheer gaat ten koste van biodiversiteit en

len uit. En dat terwijl Staatsbosbeheer in zijn geschriften pretendeert de bodemcondities juist te verbeteren en te herstellen! En het gaat niet om incidenten, het is staand beleid: ieder jaar zal 1,5% van het multifunctionele bosareaal door Staatsbosbeheer kaalgekapt worden.”

KORTZICHTIG „Ecologisch en economisch zijn deze praktijken totaal onjuist. Het is kortzichtig beheer met op de korte termijn financieel gewin. Het hout en de biomassa worden verkocht. Ook zoiets modieus: biomassacentrales. We vervangen fossiele brandstoffen door ‘groene’ biomassa onder de noemer duurzame energie. Maar kijk eens naar de hoeveelheid CO₂ die er wordt geproduceerd, per geproduceerde eenheid energie. Bij hout ligt dat zeer ongunstig: het verbranden van biomassa is minstens even vervuilend als bij steenkool en aardgas. Daarbij komen er ook nog eens grote hoeveelheden fijnstof vrij.” Kaalkap noemt Van Beusekom op de langere termijn bedrijfseconomisch verliesgevend. „Bovendien vind ik het resulterende bos buitengewoon lelijk en arm aan planten en dieren. De na kaalkap opgroeiende nieuwe generatie jonge boompjes moet jarenlang worden verzorgd en onderhouden. Dat is kostbaar en arbeidsintensief. Drie jaar na de oogstcampagne in Amerongen heb ik moeten constateren dat op bepaalde plekken de grond daar volkomen dood is. Er komt niets op, de te verwachten fauna ontbreekt. Staatsbosbeheer schept zelf de problemen door de manier van oogsten en bodembewerking, die verdichting en verzuring tot gevolg heeft. Op de lange termijn vergt het veel investeringen, inspanningen en vooral tijd om een bos te ontwikkelen. Wie gaat dat straks betalen? ‘Après nous le déluge’ (Na ons de zondvloed, red.) is helaas de heersende houding onder de mensen die er thans over gaan. Ik vind

grof bezuinigen op natuurbeheer onverantwoord. Het lokt misbruik uit. Als hier niet politiek op terug wordt gekomen, dan wordt het nooit meer wat”, stelt Frits van Beusekom.

GEEN CONTROLE Wat hem nog het meest bevreemdt en stoort is dat Staatsbosbeheer op geen enkele wijze meer door de samenleving gecontroleerd wordt. „Vroeger was er een nationaal bosbouwbeleid dat in de Tweede Kamer behandeld werd. Wie controleert nu de directeur van Staatsbosbeheer? Het bestuur? Dat bestaat uit goedwillende mensen die goed zijn in cijfers maar van natuur en bos weinig verstand hebben. En verder is er eenmaal per jaar een zogenoemd vriendschapsoverleg met de provincie, dat is alles. De directeur kan zijn gang gaan in de bossen - en dat doet hij ook.” Staatsbosbeheer heeft volgens Van Beusekom al meermaals de grootte van kapvlaktes overschreden ten opzichte van wat mag volgens de FSC-normen en al helemaal volgens de eigen richtlijnen. „Daarbij komt dat de Gedragscode bosbeheer is verouderd en noodzakelijke herziening schiet niet op. Een goed bosbeheerder gaat dan niet ter wille van het gewin de mazen in de regels opzoeken, maar blijft handelen in de geest van deze gedragscode.”

KWAAD Het is hem niet aan te zien, maar op de expliciete vraag wat het huidige bosbeheer van Staatsbosbeheer met hem doet, antwoordt Van Beusekom onomwonden: „Ik ben er verschrikkelijk kwaad over. Het is ook zo teleurstellend, als je zoals ik jarenlang mee hebt mogen werken aan de opbouw van het Nederlandse natuurbeheer. Het voelt alsof een stuk van mijn levenswerk wordt afgebroken.” Het is niet voor het eerst dat Frits van Beusekom publiekelijk aan de bel trekt. Hij werkte negentien jaar

Remke Spijkers

t en klimaat", aldus Frits van Beusekom.

in het natuurbeheer in Nederland. Van 1979 tot 1989 was hij directeur natuur en later terreinbeheer van Staatsbosbeheer. In zijn tijd op de ministeries van CRM en Landbouw zag hij zoveel machtsmisbruik en corruptie in de ambtenarentop, dat hij als klokkenluider meewerkte aan een uitzending van actualiteitenprogramma NOVA. „Hierop volgde een onafhankelijk onderzoek van een jaar geleid door Neelie Smit-Kroes, waarbij tientallen betrokkenen werden gehoord en de aanklachten volledig gegrond werden verklaard. Maar zoals zo vaak werd er met de uitkomsten weinig gedaan. De ambtenaren om wie het ging, bleven gewoon zitten. Mijn positie was natuurlijk onhoudbaar. Ik heb het nog twee jaar aangezien en ben toen op mijn 53ste met pre-pensioen gegaan.” Van Beusekom vertrok naar Frankrijk waar hij een ecologische vleesveehouderij opbouwde. „Ik heb dat bijna twintig jaar gedaan. Ook daar zocht ik de samenwerking met natuurbeheerders. Mijn prachtige Franse koeien begraaften terreinen in een natuurpark. In het begin werd ik door de omgeving voor gek verklaard met mijn manier van boeren, maar inmiddels is de boerderij hét modelbedrijf voor dit natuurpark. Toen ik na lang zoeken een goede opvolger heb gevonden, ben ik teruggekeerd naar Nederland en al snel raakte ik betrokken bij het bosbeheer in de regio.”

MEER KRITIEK Frits van Beusekom staat niet alleen in zijn kritiek op Staatsbosbeheer. „Ook andere bosbouwers - en niet de minsten - zijn het totaal niet eens met het huidige bosbeheer. Leffert Oldenkamp (oud-regiodirecteur Staatsbosbeheer) en eerdergenoemde Jaap Kuper bijvoorbeeld, beiden gepensioneerd, spreken zich hierover uit in lezingen en in de media. Kuper noemt de bosvernietiging in Nederland zelfs vergelijkbaar met die in de tropen. Hij heeft

becijferd dat er al meer dan vijf jaar, jaarlijks circa 1000 hectare (2000 voetbalvelden) wordt gekapt, verpakt als duurzaam beheer. Maar voor zover niet gepensioneerd wachten de critici er wel voor zich publiekelijk uit te spreken. Dat is de cultuur in het wereldje.” Ook meer lokaal houdt de houtoogst de gemoederen bezig. Naar aanleiding van de houtkap in de bossen direct grenzend aan Leersum in januari vorig jaar, ontstond commotie onder de inwoners. De kap werd ervaren als veel omvangrijker dan normaal, en daarnaast als nodeloos grof en nodeloos verstorend. Ook Stichting Sparrenrijk uitte stevige kritiek. Ecoloog Bram Mabelis uit Amerongen hield in oktober een lezing met de titel ‘Wat is de toekomst van ons bos?’ waarin hij zijn zorgen deelde over het lokale bosbeheer. Corien Koreman, publieksboswachter van Staatsbosbeheer op de Utrechtse Heuvelrug, gaf toelichting op de houtkap tijdens een editie van ‘Achter De Kaap’. Ook kreeg Staatsbosbeheer in deze en andere kranten diverse malen een podium om hun beleid op het gebied van houtoogst toe te lichten. Op 26 januari hield Staatsbosbeheer voorafgaand aan de aangekondigde kap in de Amerongse bossen een rondleiding hierover. Van Beusekom liep mee. Zijn commentaar: „Jammer dat ze niet het hele verhaal vertellen.”

REACTIE Van Beusekom heeft zijn bevindingen herhaaldelijk voorgelegd aan Staatsbosbeheer. „Ik meen dat ik de koninklijke weg heb bewandeld door eerst intern aan de bel te trekken, tot en met de directeur toe.” Staatsbosbeheer laat bij monde van Wout Neutel, hoofd SBB Utrecht, weten dat het in een komende editie van Nieuwsblad De Kaap graag een inhoudelijke reactie geeft op hun bosbeleid, dat hij omschrijft als duurzaam en transparant.